

ORAVECZ IMRE

Feljegyzések naplemente közben

ORAVECZ IMRE (1943) Szajla

(Egészségügyi séta) A Tarna jobb partja a színhelye, a hídtól északra. Szívesebben mennék Pipis-hegyre vagy Dregolyba, de azok messze vannak, és ha eső esett, sáros is az út. A Tarna-parton soha nincs sár, fű, gyepek fedik a talajt, és ritkán tiporja traktor- vagy teherautókerék. De nemcsak a közelség és a könnyenjárhatóság szól mellette, hanem az is, hogy a part mentén elterülő nagy parlagra nem hordanak szemetet, és a gáz is rendszeresen kaszálják rajta. Azonkívül nem kérem rajta számon az egykori dús fűű rétét, mert nem vésődött az emlékezetembe. Nem volt erre földünk, és ritkán jártam itt gyerekkoromban. Az, persze, zavar, hogy a folyó, amelyben a hídtól délre valaha annyit fürödtem, csatangoltam, halásztam, megfelelő vízutánpótlás hiányában rút kis pataká silányult, és szennyektől sötét vize tanácstalanul kanyarog ide-oda a fenéken. Még szerencse, hogy csak itt-ott látni, mert többnyire jótékonyan eltakarja a mederben eluralkodott nád, sás. A hídtól olyan kilométernyire van az út mellett egy egy lábon álló vasvázás magasles, fél kilométerrel odébb pedig egy gázló a patakon. Tavasszal, nyáron, ősszel a gázló a végpont. Mindig meghallgatom a vizet, amely a köveken olyan csobogó hangot ad, mintha rendes víz lenne. Télen, amikor befagy, már a magaslestől visszafordulok. Ezt az építményt sokáig gyűlöltem, mert vesztőhelyül szolgált. Tőle húsz-harminc méterre volt a parlagon egy pont, ahová eledelt szórtak ki a vadaknak, és mialatt az oda csábított szarvas, őz, vaddisznó gyanútlanul ropogtatta a szénát, csöves kukoricát, marharépát, fentről játszi könnyedséggel ólmot küldtek beléje. Most sem szeretem, de mióta gazdát cserélt a terület, szemlátomást felhagytak ezzel a gyalázatos gyakorlattal, mert soha nem látok már ott eledelmaradványokat. Remélem, hogy a magasles is eltűnik hamarosan, nem a vadászok, hanem a fémtolvajok jóvoltából, legalábbis biztató, hogy már tettek egy kísérletet. A betonig körülgödrölték a lábat, de feladták, mert valószínűen nem számítottak ilyen komoly aljzatra.

(Az utolsó) Az általánosban nyolcan voltunk fiúk az osztályban: Jóska, Miki, Flóri, Józsi, Feri, Tibi, Jani és én. Jóska autószerelő lett, Miki Kovács, és fiatalon meghalt alkoholizmusban, mert mértéktelenül ittak. Flóri segéd munkásként kezdte a tévész gépműhelyében, aztán elállt iparőrnek, és a rák vitte el nyugdíjas éveit elején. Józsi is kovácsként működött, és szintén daganatos betegség végzett vele öregkorában. Feri vasesztergályozást tanult, és nyugdíjasan infarktus végzett vele, pedig öregségére az egészséges életmód prófétájává lépett elő. Tibi kőművessegre adta magát, és agyvérzés vetett véget az életének két éve. Jani, aki ugyancsak autószerelői képesítést szerzett, de a rendszerváltozás után leszázalékoltatta magát, szívelégtelenségben hunyt el idén, holott mindenki *cirrhosis hepatisre* számított, mert megrögzött alkoholista volt. Már csak én élek, én vagyok az utolsó, én *oltom el a villanyt*.

(Raynaud-szindróma) Kesztyűvel védekezem ellene. Van cérnakesztyűm, szövetkesztyűm, ujjatlan, kapucnis túrakesztyűm, gyapjúkesztyűm, bélelt bőrkesztyűm, irhabundakesztyűm, fűtött hegymászó kesztyűm, valóságos kesztyűarzenállal rendelkezem. De olykor mind cserbenhagy, még a fűtött hegymászó kesztyű is. Nem kell fagypon alatti hőmérséklet, egy óra a szabadban, elég pár perc is, sőt, volt már, hogy plusz 7 fokon leállt a kezemben a keringés. A legrosszabb a helyzet természetesen, ha semmit nem teszek ellene, és mintegy magam idézem elő. Ez elvben mindig megtörténhet, amikor a kutyák főtt zöldséggel kevert konzervet kapnak bő lében. Ilyenkor a túrakesztyű van a kezemen, de mielőtt kimennék az eledellel a szabadba, levonom a kezemről. Ugyanis csak úgy tudom megragadni a két, fületlen, kiszolgált lábast, hogy közben a hüvelykujjaim beleérnek a tartalomba. Ha elég gyors vagyok, nem fehérednek el az ujjaim. Ez azonban ritka eset. Ha jeges a járda, lelassulok, vagy nem tudom kinyitni a lábammal a karámajtót, és időt veszítek azzal, hogy leteszem az egyik lábast, a kezemmel pedig felcsapom a kallantyút. Úgyhogy miután a földre helyeztem az edényeket, és becsuktam az ajtót, vállból máris körözni kezdek az egyik, majd a másik karommal. Váltogatva a

házban, szobahőmérsékleten is folytatom egészen addig, amíg a centrifugális erő vissza nem hajtja a vért az erekbe. Dörzsöléssel vagy meleg vízzel eleve nem próbálkozom, mert egyik sem segít.

(Rossz és jó) Nem tudok oroszul. Annak idején a gimnáziumban és az egyetemen az első két évben kötelező volt az orosz – az osztatlan szajlai általánosban nem volt orosztanítás –, de annyira gyűlöltem a szovjet kommunizmust, az orosz megszállókat, hogy azt a keveset is igyekeztem elfelejteni, ami rám ragadt. Kár, állapítom meg évtizedekkel később, mikor kedvenc orosz klasszikusaimat olvasom, mert csak fordításban jutok hozzájuk. Így Csehovhoz is, akit időről időre szintén előveszek. Azt hittem, olvastam már minden elbeszélését, és most, hogy a közkönyvtárból kikölcsönöztem egy válogatást, kiderült, hogy tévedtem. Az 1959-es kiadású, vaskos kötet első negyede újakat is tartalmaz, de erényeik a régié, és ennek megfelelően élvezem őket. A 200. oldal után azonban pár rövid írásra bukkanok, amelyekről ez nem mondható el. Vázlatosak, kidolgozatlanok, inkább csak ötletek. Úgy látszik, neki is kellett rosszat írnia, hogy jól írhasson.

(Bukások) Az a gyanúm, hogy ML Asperger-szindrómás. Az Asperger-szindróma az autizmus enyhe változata. Nemcsak a tünetek riasztanak, hanem az is zavar, hogy rendre megbukom előtte. Vág az esze, elképesztő az emlékezete, igen jártas több tudományban, főként a természettudományokban, és folyton vizsgáztat. Legutóbb a Higgs-bozon részecskéről kérdezett, és szokás szerint nem tudtam a választ, sőt, bevallottam, hogy nem értem az egészet. De apa, mondta méltatlankodva, hisz már elmagyaráztam. Nem minden autista zseni, de ha ő mégis az lenne, akkor ezért is féltém, mert a zseniket általában nem szereti a világ, és ott keseríti meg az életüket, ahol tudja.

(Velőscsont) Huszárik Zoltán *Szinbád* című Krúdy-filmjében a hős egy vendéglőben többek közt velőscsontot rendel. Újra olvasom az író *Isten veletek, ti, boldog vendélinek* című novelláját, amelyben a Privát úrnak tetsző vendég ugyanezt cselekszi, és amely a jelenet alapjául szolgálhatott. Újból összefut a nyál a számban, mikor az kiüti üregéből a becses tartalmat, és pirított kenyérszeletekére helyezve, megfelelően megszóva és megpaprikázva egymás után eltünteti a szájában. És ez nem is lehet másként, ha az ember szereti a marhacsontvelőt. Azaz, hogy mégis lehet, vagy legalábbis kellett volna, hogy lehessen. Emlékszem, a '70-es években, mikor bemutatták a filmet, a hivatalos kritika azt állította, hogy ez a jelenet társadalombírálat, és valójában nem gusztust csinál, hanem megutáltatja a velőscsontot, mi több, magát az evést is. Istenem, micsoda képtelenségek közt élünk!

(Éji logisztika) Ha otthonomtól távol, szállodában vagy sátorban töltök legalább egy hetet, utána több éjjel megtörténik velem, hogy kinyitom a szemem, és az idegen szobában vagy sátorban találok magam. Megrettenve látom, hogy az ágy viszont az otthoni, és a többi bútor, tárgy is. Az sem segít, hogy felkapcsolom a lámpát, vagy felkelek és még az ablakon is kitekintek. Volt már úgy is, hogy közben vizelhetnékem támadt, és abban a hiszemben, hogy már a sátoron kívül vagyok, könnyítettem magamon, amiről reggel a szőnyegen egy nagy folt is tanúskodott. Furcsa módon ilyenkor nem foglalkoztat, hogy került oda a berendezés, miért hoztam magammal, csupán azon töröm a fejem, hogyan fogom hazavinni. Valahogy aztán mindig megoldást találok, de ha tengeren túlon voltam előzően, rendre megbukom. Legutóbb is így jártam, mikor egy hónapot töltöttem az Egyesült Államokban. Pedig a szobából is kimentem, a ML szobájába is bekukkantottam, nem rúgta-e le magáról a paplant, aztán le a földszintre, onnan pedig ki az udvarra. Minden amellet szólt, hogy itthon vagyok, és mégis. Talán szomnanbulancia, alvajárás ez, annak egy változata, és valójában alszom közben. Vagy ébren is alszom már, és nappal is alva járok. Lehet, hogy maga az élet is álom. Minél öregebb leszek, annál inkább hajlok rá, hogy ezt higgyem, álom, amelyből a halál ébreszt fel.

(Bicigli, bőrönd) Azt álmodtam, hogy biciglin tolom a bőröndömet a másfél kilométerre lévő ófalui buszmegállóhoz. A nyári szünet elmúltával megyek vissza Debrecenbe, ahol egyetemre járok, mikor eszembe jut, hogy nincs, aki visszahozza a biciglit, miután felszálltam a buszra. Mobilon fel akarom hívni anyámat, hogy küldje érte apámat, de aztán leteszek róla, mert ráeszmélek, hogy nincs is mobilja. Az viszont cseppet sem zavar, hogy az újfalui megálló csak kétszáz méterre lett volna a házunktól, és nem vagyok már egyetemista, fiatal, hanem öregember, mint a valóságban, a szüleim pedig több mint két évtizede halottak.

(Bármi) Kaliforniai fűrj című regényem felkeltette kaliforniai magyarok érdeklődését, és találkozóra hívtak Los Angelesbe és San Diegóba. Nem tudtam ellenállni a kísértésnek, hogy utoljára, még egyszer – az évek során már több ilyen „még egyszer” volt – megtapasztaljam a sivatagot, és a meghívást azzal a kéréssel fogadtam el, hogy úgy vegyenek a visszaútra repülőjegyet, hogy a találkozók után pár napot tölthessek Anza Borrego State Parkban. Kérésemet teljesítették. Gy. barátomnak viszont kételye támadt, hogy helyes-e, ha az én koromban egyedül megyek ilyen veszélyes helyre, mint a sivatag, ahol bármi történhet velem. Mindig rosszalja, ha az élet véges voltára emlékeztetem. Nem mondta ki, de a bármin ezúttal a halált értette. A bármi bárhol, Szajlán is megtörténhet velem, feleltem.

(Bizonytalanság) Ma fényes nappal befutott az udvarra egy kis lény. Olyan 25-30 centi hosszú lehetett, és világosbarna színű volt. Felugrott a piknikezőre, megszagolta a tűzrakót, és sietve, ahogy jött, visszairamodott a kerítésövényhez, és eltűnt alatta. Ha nem láttam volna, hogy bundás, akár gyíknak is vélhettem volna, úgy tartotta a fejét, és a mozgása is olyan fűrge volt. Először nyestre vettem, de annak nagyobb a teste, és sötétebb a bundája. Telefonon felhívtam ML-t. Ő nyusztra tippelt, de aztán menyétre módosított, feltéve, ha fehér volt a hasa. A fehér hasat nem tudtam megerősíteni, talán fehér volt, csak nem látszott, mert túlságosan a földhöz lapult, talán nem. Maradt a bizonytalanság.

